

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Canisterapie a její využití v předškolní pedagogice

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7531R001 – Učitelství pro mateřské školy
Autor práce: **Markéta Sabolová**
Vedoucí práce: doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta Sabolová**
Osobní číslo: **P14000020**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Název tématu: **Canisterapie a její využití v předškolní pedagogice**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Zpracování projektu s tematikou canisterapie pro děti předškolního věku

Požadavky:

1. Prostudovat odbornou literaturu - učební a kurikulární materiály
2. Zpracovat souhrnný informační materiál o canisterapii
3. Vlastní návrh projektu
4. Praktické ověření projektu
5. Celkové vyhodnocení a zpracování finální verze bakalářské práce

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- GALAJDOVÁ, L., 2011. Canisterapie - Pes lékařem lidské duše. 1. vydání. Praha: Portal. ISBN 978-80-7367-879-1**
- CHRÁSKA, M., 2007. Metody pedagogického výzkumu. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4**
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. Vývojová psychologie. 2. vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9**
- MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I., 2010. Psychologie pro učitelky mateřské školy. 3. vydání. Praha: Portal. ISBN 78-80-262-0977-5**
- MÜLLER, O., 2007, Terapie ve speciální pedagogice. 2. vydání. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-4172-7**
- ODENDAAL, J., 2007. Zvířata a naše mentální zdraví. Praha: Brázda. ISBN 978-80-209-0356-3**
- POKORNÝ, J., 2010. Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978 80 247 2843 8**
- SLOWÍK, J., 2007. Speciální pedagogika. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1733-3**
- ŠABATOVÁ, J., STANČÍKOVÁ, M., 2012. Canisterapie v teorii a praxi. 1. vydání. Vyškov: Sdružení Piafa. ISBN 978-80-87731-00-0**
- ZELINKOVÁ, O., 2011. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán. 1. vydání. Praha: Portal. ISBN 978-80-262-0044-4**

Vedoucí bakalářské práce:

doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání bakalářské práce:

16. června 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2017

prof. RNDr. Jan Píček, CSc.

děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 27.4.2017

Podpis: *Galdon'*

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce doc. RNDr. Petru Andělovi, CSc. za čas, rady a připomínky, které mi poskytl při vedení této práce.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá tématem canisterapie a jejího využití v předškolní pedagogice. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol: etologie psa, canisterapie, předškolní období a canisterapie v předškolním zařízení.

Praktická část obsahuje metodiku a návrh projektu konkrétního programu canisterapie pro mateřskou školu. Jedná se o celodenní projekt, který obsahuje následující aktivity: společné seznámení se psem, báseň s pohybem, povely, společná vycházka se psem, relaxace, rozloučení se psem a doplňující grafomotorické cvičení. Vytvořený projekt byl vyzkoušen ve zvoleném předškolním zařízení. Na závěr byla provedena celková reflexe a zhodnocení úspěšnosti programu.

Klíčová slova:

canisterapie, canisterapeutický tým, cílová skupina, etologie, hra, předškolní pedagogika, projekt, socializace

Summary:

The Bachelor thesis focuses on canine-assisted therapy and its application in preschool teaching. The thesis comprises a theoretical and practical section. The theoretical section is structured in four chapters: canine ethology, canine-assisted therapy, preschool age, and canine-assisted therapy in preschool facilities.

The practical part presents the methodology and a proposal for a specific canine-assisted therapy project for kindergartens. It is a full-day project comprising the following activities: familiarisation with the therapy dog, a rhyme with actions, commands, a walk with the therapy dog, relaxation, saying goodbye to the therapy dog, and an additional graphomotor exercise. The proposed project has been tested in a selected preschool facility. The project was concluded with an overall reflection and assessment of the program's success.

Keywords:

canine-assisted therapy, canine therapy team, target group, ethology, play, preschool teaching, project, socialisation

Obsah

Úvod.....	10
Teoretická část	
1. Etologie psa.....	11
1.1 Původ a domestikace.....	11
2. Canisterapie	14
2.1 Popis a specifika.....	14
2.2 Rozvoj canisterapie	15
2.3 Metody canisterapie	15
2.3.1 Aktivity za asistence zvířat (AAA)	15
2.3.2 Terapie za asistence zvířat (AAT).....	16
2.3.3 Vzdělávání za asistence zvířat (AAE).....	16
2.3.4. Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR).....	16
2.4 Formy canisterapie	16
2.4.1 Individuální canisterapie	16
2.4.2 Skupinová canisterapie	17
2.5 Účastníci canisterapie.....	17
2.5.1 Canisterapeutický tým	17
2.5.2 Canisterapeut (canisasistent)	18
2.5.3 Canisterapeutický pes	18
2.5.4 Ostatní účastníci canisterapie	19
2.6 Cílové skupiny klientů	19
2.6.1 Senioři.....	20
2.6.2. Dospělí.....	20
2.6.3 Děti a mládež.....	21
3. Předškolní období	22
3.1 Motorický vývoj předškolního dítěte	22
3.2 Kognitivní vývoj předškolního dítěte.....	22
3.3 Emoční, motivační a sociální vývoj dítěte předškolního věku	23
3.4 Canisterapie v předškolním věku	24
4. Canisterapie v předškolním zařízení.....	26
4.1 Zásady dobré canisterapie	26
4.2 Cíle canisterapie	26
4.3 Obsah canisterapie	27

4.3.1 Úvodní část.....	27
4.3.2 Aktivní část.....	27
4.3.3 Relaxační část.....	28
4.3.4 Závěrečná část.....	28
4.4 Rizika spojená s canisterapií.....	29
Praktická část	
5. Metodika.....	31
6. Projekt.....	33
6.1 Společné seznámení se psem.....	33
6.2 Básnička s pohybem.....	34
6.3 Povely.....	35
6.4 Vycházka se psem.....	36
6.5 Oddechová aktivita: Relaxace.....	38
6.6 Rozloučení se psem – Reflexe.....	39
6.7 Pracovní list – Odpolední program.....	40
7. Reflexe.....	41
Závěr.....	47
Seznam použitých zdrojů.....	48

Seznam obrázků

Obrázek 1: Německý ovčák, Kosořice, 2. 12. 2016	11
Obrázek 2: Německý ovčák, Kosořice, 2. 12. 2016	12
Obrázek 3: Jack Russel Teriér, Kosořice, 2. 12. 2016.....	12
Obrázek 4: Bišonek, Kosořice, 2. 12. 2016	13
Obrázek 5: Šeltie tricolor, Kosořice, 2. 12. 2016	13
Obrázek 6: Canisasistent se psem, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017.....	41
Obrázek 7: Hra dětí se psem, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017	42
Obrázek 8: Předvádění cviku, skok, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017	43
Obrázek 9: Předvádění cviku, podlézání, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017	43
Obrázek 10: Aktivita dětí se psem, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017	44
Obrázek 11: Aktivita dětí, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017.....	44
Obrázek 12: Společná fotografie, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017	45
Obrázek 13: Pracovní list, grafomotorické cvičení	46
Obrázek 14: Pracovní list, grafomotorické cvičení	46
Obrázek 15: Pracovní list, grafomotorické cvičení	46

Seznam tabulek

Tabulka 1: Denní harmonogram	32
------------------------------------	----

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je canisterapie a její využití v předškolní pedagogice. Vzhledem k tomu, že jsem chtěla psát o tématu, který mě bude bavit a naplňovat, canisterapie byla okamžitá volba a jistota. Prvním z důvodů tohoto výběru byla skutečnost, že psy miluji a neumím si bez nich představit svůj život. Doma mi proto pobíhá pět takových psích společníků. Ač to může znít tak trochu „šíleně“, věřte mi, jsem hrdá na svou smečku a ráda se touto skutečností chlubím. Pes má na mě nesmírnou magickou sílu, díky němu se cítím plna energie, pouhý dotek jeho kožíšku mi působí lepší náladu.

Dalším důvodem, proč jsem si zmiňované téma vybrala byla skutečnost, že bych svou lásku ke psům chtěla v budoucnu uplatnit i ve svém oboru, předškolní pedagogice. Myslím si, že kontakt s živými tvory je pro děti velice užitečný a prospěšný a pro toto vývojové období dítěte naprosto nezastupitelný. Kde jinde se dá učit empatii a zodpovědnosti než ve vztahu s živou bytostí.

S canisterapií jsem se okrajově již několikrát setkala vždy jako účastnice příležitostných nárazových akcí v ústavu pro děti s mentálním postižením. Zde jsem viděla, jak pozitivně pes působí na všechny přítomné a vyvolává svou bezprostředností dobrou náladu. Chtěla bych zjistit, zda má podobný vliv přítomnost psa i u dětí v běžném předškolním zařízení. Vytvořím proto dopolední pásmo pro děti v konkrétní mateřské škole a poté budu činnost prakticky realizovat na místě přímo s canisterapeutickým psem. Chtěla bych ověřit možnosti výchovně vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání pro konkrétní skupinu čtyř až šestiletých dětí ve venkovské mateřské škole.

Předpokládám, že v předškolní pedagogice se canisterapie již sporadicky objevuje, svou bakalářskou prací bych chtěla přispět k rozšíření povědomí o této aktivitě a nabídnout tak mateřským školám větší a pravidelnější možnosti využití a zapojení do především výchovného programu předškoláků. V dnešní uspěchané době je velmi důležité vracet se k přírodě a prostřednictvím psa se toto děje nenásilnou formou. Děti se učí naprosto přirozeným způsobem se chovat správně ke zvířatům, a tím vznikají základy mezilidských kontaktů a komunikace. Pes může být pomocníkem a partnerem v sociální, pedagogické nebo zdravotnické péči o děti či dospělé, hlavně však je nenahraditelným společníkem v běžných rodinách.

Teoretická část

MOTTO:

„Psi nejsou celým naším životem, ale díky nim je náš život úplný“

Roger Caras

V teoretické části se budu zabývat pojmy jako je etologie psa, jeho původem a domestikací, plynule přejdu na pojem canisterapie a jeho specifika. Poté shrnu jednotlivé typy této činnosti, dostupné metody a část teorie věnuji cílovým skupinám klientů, pro které je canisterapie určena. Nejvíce se však zaměřím na předškolní věk a jeho specifika.

1. Etologie psa

1.1 Původ a domestikace

Pes domácí je potomkem prvního lidmi domestikovaného druhu – vlka. Pes byl domestikován před více než 14 tisíci lety, dříve, než proběhla domestikace jakéhokoliv jiného rostlinného i živočišného druhu. Před deseti tisíci lety byli psi přítomni na všech třech kontinentech, což ukazuje na jejich důležitou roli v původních lidských societách (Verginelli a kol., 2005, s. 54).

Podle Dostála (1995, s. 5) vývoj a zdomácnění psa probíhaly na různých místech světa. Svědčí o tom četné kosterní nálezy psů v různých světadílech. Dále autor uvádí, že po mnoha století postupoval vývoj psů velmi pomalu. České země však

Obrázek 1: Německý ovčák, Kosořice, 2. 12. 2016

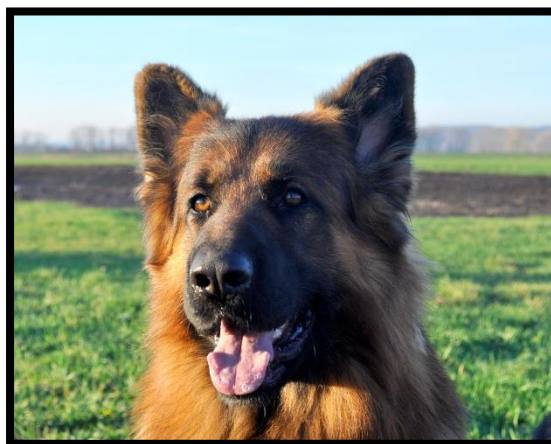
měly ve středověku zvláštní historickou výhodu. Jako „srdcem Evropy“ se zde křížovaly obchodní cesty. S rozvojem obchodu se rozvíjely i všechny ostatní činnosti člověka. České země s vysokou úrovní tehdejšího lovu a s bohatstvím zvěře v lesích měly i velmi prošlechtěné psy.

Ze všech zvířat žijících s člověkem mají psi nejlepší schopnost porozumět lidským sociálním signálům (Hare a kol., 2002, s. 54).

Specifické chování psů je výsledkem dlouhotrvajícího procesu domestikace, kdy došlo k zastavení vývoje na nedospělém stupni. Psi tedy svým chováním připomínají spíše štěňata než dospělé vlky. Během domestikace se vytratily některé prvky agresivity a vznikly nové typy chování, jako je např. situačně specifický vizuální kontakt s člověkem (Miklósi a kol., 2003, s. 54).

V současné době existuje více než 400 plemen psů. Dostál (1995, s. 7) je rozděluje do čtyř základních kategorií – psi ovčáctí, psi lovečtí, psi společenštití a chrti.

Psi se vyvíjeli nejdříve přirozeně, daleko později umělým zásahem člověka podle jeho přání a potřeb. Tvor zpočátku doprovázel člověka pouze při lovu, později se začal používat k hlídání a ochraně obydlí a stád dobytka, a nakonec pes přilnul k těsnějšímu kontaktu k člověku (Dostál, 1995, s. 6).

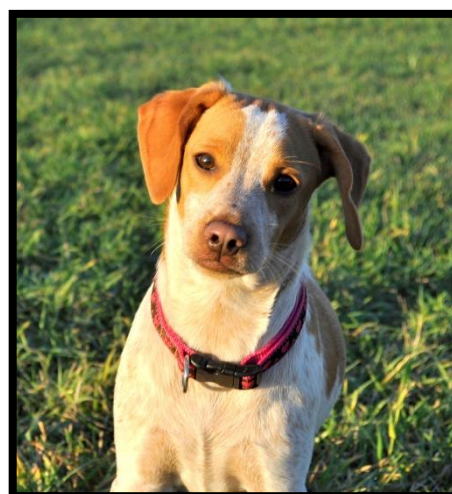
Obrázek 2: Německý ovčák, Kosořice, 2. 12. 2016

Pes má v dnešní době mnoho využití, podle Růžičky (1996, s. 9) je pes výborným ochráncem objektů, cizích ale hlavně těch lidských. Může pomocí pachové stopy vypátrat zločince, nebo naopak pachatele pomocí štěkotu zahnat pryč. Proto psy ráda využívá policie. Dále je pes často využíván jako záchranář např. při lavinovém neštěstí. Růžička nezapomněl vyzdvihnout velmi důležitou roli psa, a to pomocníka u nevidomých lidí.

Velemínský (2007, s. 114-118) rozděluje na čtyři skupiny psy, kteří jsou využíváni ve zdravotně sociálním oboru. Jsou to psi servisní, diagnostičtí, záchranářští a psi canisterapeutičtí.

Servisní psi – pomáhají osobám trpícím postižením nebo onemocněním. Mezi servisní psy patří psi asistenční, vodící a psi signální.

Diagnostičtí psi – tito psi dokáží svým čichem rozeznat některé projevy nemocí dříve, než se klinicky projeví a než je možno vše diagnostikovat pomocí různých vyšetření.

Obrázek 3: Jack Russel Teriér, Kosořice, 2. 12. 2016

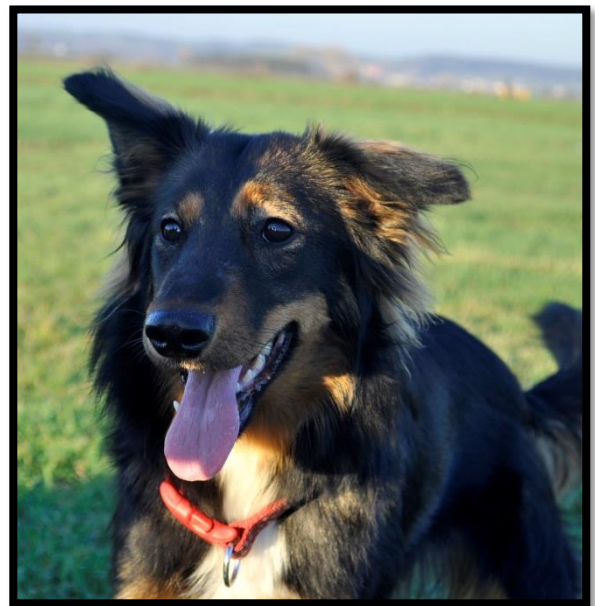
Záchranářští psi – využívají se v případech světových neštěstí a katastrof všeho druhu (např. vyhledávání v sutinách, lavinách).

Canisterapeutičtí psi – pozitivně ovlivňují zejména psychosociální, ale i fyzické zdraví člověka.

Velemínský (2007, s. 58) dále přidává, že pes má zároveň nezanedbatelný pozitivní vliv na psychiku člověka, může být nejen jeho společníkem, ale také terapeutem. Činnost, která se zabývá účinkem psa na zdraví člověka se nazývá canisterapie.

Obrázek 4: Bišonek, Kosořice, 2. 12. 2016

Obrázek 5: Šeltie tricolor, Kosořice, 2. 12. 2016

2. Canisterapie

2.1 Popis a specifika

Canisterapii můžeme v překladu chápat jako určitý způsob terapie, kdy dochází ke kontaktu psa s klientem. Zvíře pozitivně působí na zdraví člověka.

Podle Galajdové (1999, s. 23) je pojem zdraví myšleno jako stav psychické, fyzické a sociální pohody.

Také Kalinová (2003, s.14) uvádí, že je canisterapie jednou z metod rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá vztahu mezi člověkem a psem.

Canisterapie se dá také definovat jako léčebný kontakt psa a člověka. Je prováděna formou skupinovou či individuální. Pes je výborným společníkem, ale také výchovným prostředkem pro klienta. Canisterapie dále přispívá k rozvoji jemné a hrubé motoriky, podněcuje verbální a neverbální komunikaci, orientaci v prostoru, zvyšuje motivaci podílet se na vlastním léčebném procesu, zlepšuje interakci klienta s ostatními klienty (Velemínský, 2007, s. 60).

Pes je využíván jako koterapeut, je tedy prostředníkem a člověk terapeutem (Nerandžič, 2003, s. 30).

Muller (2007, s. 288), rozlišuje canisterapii v širším slova smyslu, tedy chování psa v běžných domácnostech, kdy pes jako člen rodiny působí v rodině terapeuticky, je prostředníkem vzájemných interakcí a odbourává stres mezi rodinnými příslušníky. V užším pojetí jde o využití psa k podpůrné psychoterapii. Pes napomáhá vzájemnému kontaktu klienta a terapeuta, rozvíjí, aktivizuje a stimuluje pozitivně klienta či pacienta. Zvíře je pro klienta velký motivační činitel, který přispívá k tlumení nežádoucích a negativistických projevů klienta.

Krumlovská (2015, s. 30) uvádí, že pes je ideální prevencí proti psychickým stavům, které by mohly mít negativní dopad na naše zdraví. Lze jej doporučit starým opuštěným lidem nebo dětem, aby se příznivě citově rozvíjely. Pes by se měl dle slov autorky stát součástí každé rodiny, neboť je spalovačem negativních emocí. Tam, kde je tento čtyřnohý tvor, se lidé méně hádají, více si vycházejí vstříc, jsou tolerantnější k ostatním a také méně propadají hysterii, nekontrolovaným výbuchům emocí a zkratovému.

2.2 Rozvoj canisterapie

První písemné informace o používání psů k terapeutickým účelům se datují od poloviny 19. století, a to v léčebnách pro duševně nemocné. Zahrnout terapeutické působení psa do klinické psychologie se podařilo v 70. letech 20. století psychiatru Borisovi M. Levinsonovi. Ten náhodně zjistil, že jeho nemluvící klient při náhodném setkání se psem promluvil. Na základě Levinsonova výzkumu bylo dokázáno, že vlivem terapeutického působení psa může dojít k usnadnění a urychlení terapeutického procesu (Muller, 2007, s. 288).

Autorem termínu canisterapie se v roce 1993 stala Jiřina Lacinová, která zároveň byla se sdružením Filia průkopníkem a osvětovým pracovníkem v tomto oboru. Termín canisterapie vznikl ze dvou slov: canis (latinsky pes) a terapie (léčba). Termín se rozšířil nejen v České republice, ale ujal se i v zahraničí. (Velemínský, 2007, s. 60).

V Čechách se canisterapie začala využívat jen ojediněle na začátku 90. let minulého století. Postupně vznikala občanská zájmová sdružení. Vyvrcholení tohoto procesu bylo vytvoření zastřešující České canisterapeutické asociace, která byla založena v roce 2003. Předsedkyní je v současné době autorka termínu canisterapie, Jiřina Lacinová. Prvním pokusem o vytvoření celostátní organizace bylo založení dnes již neexistující Canisterapeutické společnosti v roce 1997 (Nerandžič, 2006, s. 31).

Podle Velemínského (2007, s. 60) vzniká v roce 2003 Canisterapeutická asociace, která se znovu snaží nacházet společnou cestu.

V roce 2004 se podařilo přesvědčit hygienickou a veterinární službu v Praze, aby povolila vstup všech terapeutických psů a zvířat do zdravotnických zařízení (Nerandžič, 2006, s. 32).

2.3 Metody canisterapie

Galajdová (1999, s. 28) rozdělila metody canisterapie do dvou skupin:

2.3.1 Aktivity za asistence zvířat (AAA)

Odehrávají se v různých terapeutických prostředích vedeny speciálně vyškoleným profesionálním odborníkem nebo dobrovolníkem za účasti speciálně vybraných zvířat. Jedná

se o spontánní, časově neomezený průběh. Léčebný cíl není blíže specifikován, pes přichází do prostředí za účelem hry a rozptýlení. Personál předem zvolí vhodné klienty, kteří by z přítomnosti psa mohli mít nějaký prospěch.

2.3.2 Terapie za asistence zvířat (AAT)

Jedná se o cíleně zaměřenou intervenci, pes musí splňovat specifická kritéria povahová a zdravotní a stává se součástí léčebného procesu. Terapie je řízena profesionálem sociálního nebo zdravotnického zařízení v rámci výkonu jeho profese. Cílem terapie je podpora zlepšení tělesných, sociálních, emocionálních či kognitivních schopností člověka. Výsledky AAT jsou objektivně pozorovatelné a měřitelné.

Velemínský (2007, s. 34-35) rozšířil metody canisterapie o další dvě skupiny:

2.3.3 Vzdělávání za asistence zvířat (AAE)

Za hlavní cíl považujeme přirozené zvýšení motivace klientů k učení a osobnímu rozvoji. Cíle jsou stanoveny pro skupinu klientů formou přednášek, besed, nebo individuálně pro klienty se specifickými poruchami učení nebo výchovnými problémy. Všechny informace jsou předávány zábavnou formou a názornými ukázkami, zvíře se využívá jako prostředník pro výuku. Přítomen musí být zooterapeut a pedagogický personál.

2.3.4. Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR)

Nejčastějším klientem je člověk, který se ocitl v krizovém prostředí, zažil přírodní katastrofu, teroristický čin, kriminální čin, stal se obětí domácího násilí apod. Hlavním cílem je odbourat stres a pozitivně působit na celkový psychický stav klienta. Tento typ práce je velmi náročný, je potřeba, aby byl zooterapeut dostatečně vyškolen a měl výbornou znalost psychologie.

2.4 Formy canisterapie

Tichá (2007, s. 81) rozdělila formy canisterapie do dvou kategorií:

2.4.1 Individuální canisterapie

Jedná se o setkání jednoho klienta s jedním, popř. více canisterapeutickými týmy. Výhodou je přizpůsobení programu a cílené působení podle individuálních potřeb klienta, možnost intenzivnějšího kontaktu se psem a snížení okolních rušivých vlivů. Nevýhoda je naopak časová náročnost při potřebě uspokojit více klientů a možná závist při uspokojování jen některých klientů zařízení.

2.4.2 Skupinová canisterapie

U této formy canisterapie řídí vzájemnou interakci klientů se psy většinou jedna osoba. Je však důležité, aby zvolila vhodný poměr klientů a psů a při programu pamatovala a všechny klienty a jejich zapojení do činnosti a kontaktu se psem. Velice důležitá je také koordinace jednotlivých aktivit. Psi by měli mít zajištěn rovněž dostatek odpočinku. Mezi další pravidla patří neustálý dohled nad psy, seznámení klientů s chováním psů, jejich potřebami, výchovou, přístupem k nim, pravidly kontaktu. Dále je dobré umožnit klientům péči o psy a zajistit výběr vhodných psů a zvýšenou veterinární kontrolu. Psi se musí mezi sebou znát. Za výhodu využití skupiny různých psů bychom mohli uvést, že klienti si sami volí podle svých preferencí psa podle velikosti, temperamentu, vzhledu a dalších kritérií. Další výhodou je uspokojení více klientů v zařízení.

Muller (2007, s. 289) rozdělil také formy canisterapie na individuální a skupinovou. Individuální forma bývá více preferována u imobilních klientů, kde je zpravidla stěžejní částí této terapie relaxační část.

Skupinová forma podle Mullera má však tu výhodu, že uspokojí více klientů najednou. Bývá preferována spíše u klientů mobilních. Stěžejní částí této terapie bývá část aktivní.

Sdružení PIAFA (2012, s. 8) rozděluje formy canisterapie do tří kategorií: individuální, skupinová, pobytová. Při pobytové formě se jedná o využití canisterapie za kombinaci individuální i skupinové terapie, typická je pro ni větší intenzita v časově ohraničeném úseku.

Dále Sdružení PIAFA uvádí, že canisterapie by měla být systematická a pravidelná, jejíž intenzita záleží na potřebách konkrétního klienta.

2.5 Účastníci canisterapie

2.5.1 Canisterapeutický tým

Tým tvoří především terapeut (asistent), jeho zvíře a pacient (Nerandžič, 2006, s. 52).

Velemínský (2007, s. 61) zase uvádí, že canisterapeutický tým tvoří pouze psovod a jeho pes. Mezi oběma musí vzniknout velmi úzký vztah a spolupráce. Psovod svého psa musí velmi dobře znát, důvěřovat mu. To samé platí i naopak.

2.5.2 Canisterapeut (canisasistent)

Lidský faktor je při praktikování canisterapie nejpodstatnější. Bez psa bychom se canisterapii sice věnovat nemohli, ale člověk je ten, kdo celou aktivitu plánuje, promýšlí, řídí, realizuje a komunikuje s klientem a připravuje na míru program, do kterého zapojuje psa jako motivační prvek. Člověk, který se chce canisterapii věnovat se musí vzdělávat, měl by zvládnout aplikovat poznatky v praxi a měl by být schopen hodnotit výsledky své práce s klientem (sdružení PIAFA, 2012, s. 43).

Odendaal (2007, s. 143) definuje terapeuta jako dostatečně kvalifikovaného odborníka, který je obeznámen s psychoterapií za pomoci zvířat.

Canisterapeut bývá zpravidla majitelem psa. Jedná se o člověka, který psa dokonale zná, stará se o něj, cvičí ho a absolvuje s ním canisterapeutické zkoušky. Zodpovídá také za přípravu psa pro danou canisterapeutickou jednotku, za bezpečnost týkající se chování psa vůči klientu a také za bezpečnost psa samotného. Psovod by měl umět předvídat reakci psa na nečekané situace (Muller, 2007, s. 290).

A jaký je rozdíl mezi canisterapeutem a canisasistentem?

Podle Andrey Tvrde (2014, s. 29) jsou vymezeny dva tyto termíny:

Pojmem „canisterapeut“ můžeme nazývat jen toho, kdo má vzdělání, jak o zvířatech, tak o lidech. To znamená, že má odborné vzdělání zdravotnické, sociální nebo pedagogické a z toho postu přístup k diagnóze, osobní anamnéze nebo výukovému plánu klienta. Laicky řečeno: terapii lze provádět pouze pokud známe a chápeme diagnózu. Ve všech ostatních případech pak osoba, která vede zvíře, pouze asistuje odborníkům, kteří pracují s klientem. Z tohoto důvodu byl ustanoven pojem „canisasistent“. Kromě zmíněné spolupráce s odborníkem může canisasistent pracovat samostatně v rámci služeb AAA, tedy primárně při volnočasových aktivitách. Termín byl přijat v roce 2004 na konferenci Canisterapeutické asociace v Brně a od té doby ho lze používat.

2.5.3 Canisterapeutický pes

Sdružení PIAFA (2012, s. 43) uvádí, že pes je vnímán jako motivační prvek. Díky němu panuje při spolupráci příjemné klima. Jeho přítomnost velmi ovlivňuje interakci i komunikaci s klientem nebo skupinou klientů. Pes využívaný v canisterapii musí zvládat zá-

kladní poslušnost, musí být dobře ovladatelný. Nejdůležitější je však vzájemné porozumění, souhra psa s jeho člověkem. Je potřeba si v každém případě ověřit správnou výchovu a socializaci psa na canisterapeutických zkouškách pod dobře zvolenou organizací.

Na výběru plemene se striktně netrvá, důležité jsou vlastnosti psa a samotný výcvik psa. Obecně jsou známí svou mírnou povahou retrievři a také se doporučují více feny pro jejich mateřskou povahu. Pes je cvičen zpravidla již od štěněte a jeho připravenost a způsobilost se ověřuje každé dva roky canisterapeutickými zkouškami (Muller, 2007, s. 290).

Je nezbytně důležité, aby společné aktivity přinášely radost terapeutovi, ale také i psovi. Klient, pes a ani jiný z účastníků nesmí být do terapie nucen (Velemínský, 2007, s. 63).

Eisertová, 2007, s. 68) uvádí, že mezi hlavní předpoklady psa pro práci v canisterapii patří jeho silný neurotyp, vstřícnost, spolehlivost, dobrá fyzická i psychická kondice a v neposlední řadě jeho nekonfliktní povaha. Celý canisterapeutický tým si musí být navzájem oporou a jistotou.

2.5.4 Ostatní účastníci canisterapie

Další, kdo se může podílet na společném setkání canisterapeutického týmu s klientem je poskytovatel péče se svým koordinátorem pro canisterapii. Za poskytovatele považujeme různé organizace, zařízení z resortu zdravotnického, školského nebo sociálního. V tomto zařízení působí nebo do něj dochází terapeut. Ten zpravidla určuje metodickou náplň canisterapie, polohuje klienty a zprostředkovává s nimi komunikaci. Každý v týmu má své úkoly a kompetence (Muller, 2007, s. 290).

Pro správnou realizaci canisterapie je také důležité prostředí, kde se terapie praktikuje. Proto je dobré zajistit co nejlepší podmínky pro její vykonání. Se zařízením můžeme uzavřít dohodu, ve které specifikujeme všechny aspekty poskytování canisterapie. Součástí dohody by mělo být ujasnění si místa, času a frekvence. Dále kdo bude na canisterapii přítomen a v neposlední řadě v jakých prostorách se canisterapie zrealizuje (sdružení PI-AFA, 2012, s. 44-45).

2.6 Cílové skupiny klientů

Canisterapie má skutečně velmi široký záběr a tuto metodu lze úspěšně aplikovat u různých cílových skupin. Lze tedy říci, že je možné pracovat s dětmi, dospělými i seniory.

Mohou být zdraví, s různým typem problému nebo bez něj, s různým zdravotním či sociálním handicapem. Pokud pes působí jako motivační prvek, je canisterapie otevřena úplně všem (sdružení PIAFA, 2012, s. 16).

Muller (2007, s. 290) zmiňuje, že klient je objektem terapeutické péče, kterou podstupuje dobrovolně. Psovod i terapeut přihlíží k jeho individuálním zvláštnostem, potřebám a přáním.

2.6.1 Senioři

Spolupráce se seniorem je velmi náročná a vyžaduje řadu dovedností jako je vynikající komunikativnost, trpělivost, tolerance a v neposlední řadě vysoká schopnost empatie. Senior je často odkázán na pomoc jiné osoby. K seniorskému věku se váže řada onemocnění a omezení, proto mnoho klientů jistě potěší kontakt se psem a možnost si s ním pohovořit (sdružení PIAFA, 2012, s. 18).

Terapeutický program by měl být pozitivním odrazem věku a statusu osoby a zároveň by měl zahrnovat vše, čeho je klient schopen, a nikoliv co již nemůže. Mezi oblíbené aktivity u seniorů patří trénování paměti, muzikoterapie, arteterapie a v neposlední řadě canisterapie, která je sociálně přiměřeným programem a umí s těmito problémy pomáhat (Velemínský, 2007, s. 136).

Přínos canisterapie pro seniora:

- pes pomáhá klientovi zmírňovat pocit osamění
- udržuje seniora v činnosti a aktivitě
- zlepšuje komunikaci mezi lidmi v okolí
- pes může sloužit klientovi jako partner, který ho vyslechne
- zvíře má výrazný vliv k psychickému zdraví, které následně ovlivňuje i zdraví fyzické
- klient je motivován k rehabilitaci

2.6.2. Dospělí

Využití canisterapie u dospělého klienta je nejčastěji v sociálních službách. Setkáváme se zde s klientem se zdravotním či sociálním znevýhodněním (sdružení PIAFA, 2012, s. 17).

Podle Galajdové (1999, s. 77) se psi úspěšně uplatňují v léčbě různých závislostí u dospělých. Zvíře klientovi pomáhá najít nový smysl života a opět se zapojit do společnosti. Lidé psovi důvěřují, mohou ho obejmout a hovořit si s ním řečí svého mládí a dětství, kterou již dávno zapomněli.

Přínos canisterapie při práci s dospělým klientem:

- zlepšuje se komunikace
- klient je namotivován ke vzájemné kooperaci
- zvíře je vnímáno jako společník, pozitivně na klienta působí a motivuje jej
- pes má veliký podíl k začlenění dospělého do společnosti

2.6.3 Děti a mládež

U dětského klienta, ať je zdravý či s handicapem, je vždy co rozvíjet, posilovat. Jedná se o klienta velmi ovlivnitelného, který snadno přebírá vzorec chování někoho jiného. Na spolupráci je potřeba se však velmi pečlivě a důkladně připravit a za potřeby je také souhlas jeho rodiny (sdružení PIAFA, 2012, s. 16).

Galajdová (1999, s. 78) uvádí, že děti obvykle projevují o psa velký zájem. Brzy zjistí, že zvíře jejich city vzájemně opětuje, zvyšuje se u něj důvěra ve psa i v sebe samém. Vše se ulehčuje tím, že dítě má při terapii možnost kontaktu i s jinými lidmi, terapeut ho podporuje, aby sdělovalo svoje pocity a zahajovalo kontakt.

Jak pozitivně působí realizace canisterapie na děti a mládež:

- rozvoj dětské fantazie
- uspokojování citových potřeb a tělesného kontaktu
- podpora samostatnosti a nezávislosti
- posílení sebevědomí
- celkový rozvoj osobnosti
- psychická rovnováha dítěte
- navazování nových přátelství
- u handicapovaných dětí – ovlivnění tělesného rozvoje, uvolnění spasmů

(sdružení PIAFA, 2012, s. 16)

Ve své bakalářské práci se zabývám canisterapií a jejím využitím v předškolní pedagogice, zaměřím se proto na cílovou skupinu dětí v předškolním věku.

3. Předškolní období

Podle Mertina (2010, s. 13) je za předškolní období považováno celé období od narození až po nástup do školy. Ve většině publikací je však tato etapa chápána jako věk mezi třetím a šestým rokem dítěte. Je to čas obrovské tělesné a duševní aktivity, velkého zájmu o okolní jevy, doba, která je nazývána obdobím hry, protože právě při hře se aktivita dítěte projevuje především. Langmeier (2006, s. 87) charakterizuje předškolní období jako „věk mateřské školy“. Ačkoli většina dětí mateřskou školu navštěvuje, základem zůstává rodinná výchova, na které předškolní vzdělávání staví.

3.1 Motorický vývoj předškolního dítěte

V tomto období roste výrazně kvalita pohybové koordinace, pohyby jsou přesnější, účelnější a plynulejší. Dítě je hbitější a dokáže v rámci společných činností s rodiči nebo jinými dospělými velmi dobře pozorovat a napodobovat sportovní aktivity. Hry tohoto období jsou velmi často spojeny s pohybem. Motorický vývoj souvisí s celkovou aktivitou dítěte, s možností pohybu a podmínkami, které dítěti vytváříme pro rozvoj motorických schopností a dovedností. Rovněž dochází k rozvoji jemné motoriky, která je však značně determinována osifikací (přeměnou chrupavky v kost) ruky. Dítě si rádo hraje s různými materiály – plastelínou, kostkami, kamínky, látkou, korálky. Kolem čtvrtého roku se vyhraňuje laterální a dítě v návaznosti na dominanci hemisféry je buď pravák nebo levák. S rozvojem jemné motoriky souvisí rozvoj kresby (Mertin, 2010, s. 14).

Langmeier (2006, s. 88) zmiňuje také řeč, která se během předškolního období značně zdokonaluje. Výslovnost tříletého dítěte je většinou ještě hodně nedokonalá, mnohé hlásky nahrazuje jinými nebo je vyslovuje nepřesně. Během čtvrtého a pátého roku dochází ke zlepšení natolik, že dětská „patlavost“ vymizí už před začátkem školní docházky buď zcela, nebo zůstává jen v detailech, které se ještě během prvního roku školní docházky spontánně či s malou logopedickou pomocí upraví.

3.2 Kognitivní vývoj předškolního dítěte

Představy předškoláka jsou barvitě a bohatě. Mezery mezi vnímanými jevy či jednotlivými detaily jsou často doplňovány tzv. dětskou konfabulací. Jsou to smyšlenky, o kterých jsou děti přesvědčené, že jsou pravdivé. Představy a fantazie jsou pro dítě nutné. Rozvíjí se zraková a sluchová diferenciací, která je nezbytná pro pozdější proces analýzy a syntézy při čtení a psaní. Předškolák postupně přechází z otázky „Co je to?“ na otázku

„Proč?“ Významně se rozvíjí slovní zásoba, dochází k osvojování gramatických pravidel. Rozdíl v řečové produkci mezi dětmi je značný a úzce souvisí s možností dítěte být v kontaktu s dospělými. Je-li dítě v tomto období bez možnosti procvičovat a rozvíjet řeč v každodenním dlouhodobém kontaktu s dospělou osobou – rodiči, nastávají v řečovém vývoji nezvratné negativní změny (Mertin, 2006, s. 16). Autor dále uvádí paměť, která má u dětí zatím převážně charakter bezděčného zapamatování a uchování. Záměrná paměť se začíná uplatňovat až kolem pátého roku. Převažuje paměť mechanická, často je udivující, jak rozsáhlé celky je dítě schopno si zapamatovat.

Suchánková (2014, s. 27) charakterizuje předškolní období jako věk hry, která má na kognitivní vývoj dítěte nezastupitelný vliv. Dítě se nejrychleji vyvíjí, nejrychleji se také učí a seznamuje s okolním světem. Stálá potřeba objevovat a zkoumat je jedním z významných potřeb tohoto období a předškolák ji uspokojuje právě prostřednictvím hry. Hrou se rozvíjí celá osobnost dítěte.

Matějček (2003, s. 53) zaznamenává v předškolním věku další pokrok. Děti jsou schopny pochopit absurditu a legraci.

3.3 Emoční, motivační a sociální vývoj dítěte předškolního věku

Podle Langmeiera (2006, s. 93) rodina zůstává v předškolním období nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje primární socializaci dítěte.

Socializační proces zahrnuje tři vývojové aspekty:

- **Vývoj sociální reaktivity** – jedná se o vývoj emočních vztahů k lidem v bližším i vzdálenějším společenském okolí.
- **Vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací** – jde o vývoj norem, které si jedinec postupně vytváří na základě příkazů a zákazů udělovaných dospělými a které poté dítě přijímá za své a jeho individuální chování je usměrňováno do mezí určených společností.
- **Osvojení sociálních rolí** – tzn. takových vzorců chování a postojů, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti, a to vzhledem k jeho věku, pohlaví, společenskému postavení. Každý člen společnosti zastává více rolí v různých podmínkách. Také od dětí se již v předškolním věku vyžaduje plnění odlišných rolí doma a v kolektivu ostatních dětí.

Mertin (2010, s. 17) charakterizuje předškoláka v souvislosti s potřebou být stále aktivní. Vedle této výrazné potřeby aktivity a iniciativy je však stejně silná potřeba stability, jistoty, zázemí, trvalosti a bezpečí. Dítě předškolního věku potřebuje stabilní zázemí, které mu dává energii a chuť do zkoumání, zvědavosti a do určitého odpoutávání se od rodiny (separace). Mezi významné potřeby tohoto období patří potřeba citového vztahu, sociálního kontaktu, identity, seberealizace. Předškoláka lze nejnáze a nejefektivněji motivovat novými podněty v rámci hry se známými a přátelskými vrstevníky.

Podle Kollárikové (2010, s. 134) tvoří plynulý přechod od nezávislého dětství k systematickému vzdělávání mateřská škola. Dává dítěti příležitost hrát si, řešit samostatně různé praktické úkoly, jednat samostatně a tvořivě, ale také respektovat pravidla, naslouchat druhým a srozumitelně se vyjadřovat.

V ojedinělých případech, jak uvádí Matějček (2011, s. 111), může být předškolák v rodině ohrožen kognitivní, senzoryckou nebo i kulturní deprivací. Jde nejčastěji o rodiny rodičů s mentálním postižením, příslušníků etnických nebo národnostních menšin, osob s psychotickým onemocněním. V takových případech příznivě působí prostředí mateřské školy svou stimulací radostné aktivity dětí, stimulací vývoje řeči nebo vzdělávacími programy.

Mertin (2010, s. 19) doplňuje skutečnost, že role dospělých jsou pro předškolní dítě klíčové. Ať už jsou to rodiče, prarodiče, ostatní příbuzní, kteří jsou s dítětem ve styku, učitelky mateřských škol, všichni jsou pro formování morálního citění předškoláka, a pro vytváření etických principů v tomto věku nezastupitelní. Dospělí jsou dítěti jednoznačně modelem a vzorem.

3.4 Canisterapie v předškolním věku

I v dnešní době, přesto že vládnu počítače, elektronické hračky, televize, zájem dětí o živá zvířata neupadá, ale naopak sílí (Velemínský, 2007, s. 131).

Podle Galajdové (1999, s. 32) odborníci zjistili, že živý pes oproti pouhé plyšové hračce, je nepoměrně vydatnějším zdrojem podnětů a zároveň v sobě má něco osobitého a jedinečného.

Galajdová (1999, s. 33) dále uvádí, že přátelství dítěte se zvířetem podporuje citový i rozumový vývoj dítěte, rozvíjí u něho sebevědomí, pocit zodpovědnosti, samostatnosti.

Dítě je schopné zapojit se snadno do společnosti. Záleží ale na tom, v jakém věku se dítě se zvířetem poprvé setká a za jakých okolnostech.

Podle Matějčka (1997, s. 130) je canisterapie velkým přínosem jak u dětí se specifickými vadami, tak u dětí zdravých. U obou skupin je povzbuzen duševní vývoj dítěte žádoucím směrem.

Je prokázáno, že děti v mnohém ohledu profitují ze společného soužití se zvířaty. Děti, kteří vyrostli bez kontaktu se zvířaty, postrádají ve svém vývoji životně důležité prožitky a zkušenosti. Naopak děti, které vyrostly v blízkosti zvířat, se díky dobrému vztahu k nim naučily daleko dříve poznávat a rozumět pocitům a potřebám živočichům. Empatie vůči zvířatům má vysokou souvislost s empatií vůči lidem (Velemínský, 2007, s. 132).

Základní pravidla, které by si mělo každé dítě v předškolním věku osvojit:

1. Chovej se tak, jak chceš, aby bylo zacházeno s tebou.
2. Nechoď k cizímu psovi, pohlad' ho až po svolení jeho pána, odpočívajícího psa nech v klidu ležet.
3. Nedělej nic takového, co by pes mohl vnímat jako ohrožující.
4. Nedívej se psovi do očí, nezkoušej mu ani z legrace brát krmení z misky.
5. Nikdy se nemíchej mezi psy, kteří si hrají nebo se perou, před psem neutíkej.
6. Při hře se psem je důležité, aby byl nablízku někdo dospělý.
7. Každý pes je jiný, nezapomeň!

(Velemínský, 2007, s. 132)

Podle Galajdové (1999, s. 34) děti předškolního věku vnímají spíše psa jako „živou hračku“. V jejich věku však má již pes díky reakcím a zpětné vazby určitou výchovnou funkci. Děti jsou se psem schopné více dovádět, hrát si s ním. Je však potřeba na společný kontakt dítěte se psem stále dohlížet a předcházet kdejakým úhonám.

Galajdová se také zabývá zvláštnostmi vztahu mezi dítětem a psem. Zvíře je pro děti mlčenlivým důvěrníkem, kterému mohou sdělit své tajnosti, i veselým kamarádem pro společnou hru. Pes rozvíjí u dětí dětskou fantazii a představivost.

4. Canisterapie v předškolním zařízení

4.1 Zásady dobré canisterapie

Pro docílení úspěšné canisterapie bychom měli dodržovat několik doporučení a zásad:

1. Výběr canisterapeutického psa vhodného k připraveným aktivitám pro děti předškolního věku.
2. Zásada nenutit žádné dítě do plnění aktivit, respektování jejich přání se canisterapie nezúčastnit.
3. Zjistit, zda v dětském kolektivu netrpí některé z dětí alergií na zvířecí srst.
4. Volba vhodné a prostorné místnosti bez rušivých vlivů.
5. Zásada nikdy nenechávat děti se psem o samotě, všechny povely a komunikace se zvířetem se vykonávají přes psovoda.
6. Přísné dodržování hygienických zásad, po kontaktu se psem si děti vždy umyjí ruce.

4.2 Cíle canisterapie

Muller (2007, s. 294) shrnuje cíle canisterapie jako maximálně možný rozvoj klienta ve všech oblastech. Dítě se rozvíjí v oblasti kognitivní, somatické, psychické a sociální.

Cíle canisterapie musí vždy vycházet z komplexní diagnózy dítěte, ale také z jeho dovedností, schopností, potřeb, zájmů a měly by být v souladu s celkovým výchovně vzdělávacím plánem dítěte. Zároveň by měl být stanoven plán, postupy, metody, konkrétní aktivity, které povedou k naplnění cíle (Tichá, 2007, s. 77).

Velemínský (2007, s. 78) v publikaci shrnuje cíle stanovené pro děti předškolního věku podle individuálních potřeb:

Pohyblivost – rozvoj jemné a hrubé motoriky, motivace k pohybu, koordinace pohybu, sebeobsluha.

Psychická podpora – pozitivní naladění, snížení změn nálad, radost, smích, emoční jistota, relaxace, odpoutání od problémů, posílení pocitu jistoty a bezpečí, podpora sebevědomí a sebedůvěry.

Kognitivní oblast – rozvoj smyslů, pozornosti, soustředění, myšlení, fantazie, orientace v prostoru, prostředí, rozvoj verbální komunikace a jazykových schopností.

Sociabilita a sociální dovednosti – navázání vztahů s vrstevníky a dospělými, zmírnění agresivity, pocit sociální jistoty, rozvoj samostatnosti, sebeobsluhy, osvojení si nových úkonů, získání nových zkušeností.

Vztah ke zvířatům – odbourání nebo zmírnění strachu ze psů, pozitivní vztah ke psům, zodpovědné zacházení se psem, rozvoj pečovatelských dovedností, zmírnění agrese vůči zvířatům.

Pes pozitivně přispívá k rozvoji verbální i nonverbální komunikace, pomáhá nenásilnou formou rozšiřovat slovní zásobu, obohacuje dítě o kladné emocionální zážitky a napomáhá navazovat nová přátelství (Muller, 2007, s. 292).

Galajdová (2011, s. 143) na základě studie, která zkoumala vliv přítomnosti zvířat ve školních třídách, rozdělila cíle do šesti kategorií:

- podpora vývoje empatie a pečujícího postoje vůči zvířatům
- zlepšování fyzických schopností a motorických dovedností
- procvičování komunikačních dovedností a čtení
- prožívání klidu a emoční pohody
- vyrovnávání se se ztrátou a smutkem
- zlepšování mentálního výkonu a motivace k učení

4.3 Obsah canisterapie

Přesto že podle Mullera (2007, s. 293) nemá canisterapie dogmatické schéma, její obsah by měl mít stanovené určité cíle. Jednotlivé části bychom měli volit tak, aby na sebe logicky navazovaly.

4.3.1 Úvodní část

Jedná se o část, která je velmi důležitá pro navození pocitu důvěry a bezpečí. Děti by po příchodu psa měly být ve stejné úrovni jako je zvíře, např. sedět na zemi. Dochází zde k prvnímu seznámení, děti se se psem seznámí.

4.3.2 Aktivní část

Tato část bývá zařazena do všech canisterapeutických lekcí. Dítě je po seznamovací části lépe namotivováno se zúčastnit části aktivní, kde plní různé úkoly z individuálního výchovně-vzdělávacího programu a kde se mohou prolínat všechny složky. Autor

uvádí, že činnosti v aktivní části jsou zaměřeny na rozvoj motoriky, orientace, komunikace a jiných dovedností.

Činnosti pro rozvoj hrubé motoriky

- podlézání a přelézání psa
- polohování na těle psa
- obměny chůze a běhu za psem i vedle psa
- přetahování se psem
- aportování předmětů psovi

Činnosti pro rozvoj jemné motoriky

- kartáčování psa
- nasazování obojku, vodítka
- hlazení po směru i proti srsti psa
- nácvik různých úchopů (špetkovitý, pinzetový)

Činnosti pro rozvoj orientace

- společné zdolávání překážkové dráhy
- orientace v tělesném schématu při poznávání částí těla
- pravolevá orientace při cvičení se psem dle povelu psovoda

Činnosti pro rozvoj komunikace verbální i nonverbální

- dávání povelů psovi přes pokyn psovoda
- gestikulace se psem
- vyprávění o zážitcích se psem
- stimulace k řeči pomocí různých her spolu se psem

4.3.3 Relaxační část

Jedná se o část, kdy nám jde o silný emoční prožitek dítěte. Snažíme se volit takové aktivity, aby pes předal dítěti co nejvíce energie, dítě by se mělo při činnosti zklidnit a relaxovat.

4.3.4 Závěrečná část

V této části dochází ke společnému zhodnocení návštěvy. Psovod pochválí děti, namotivuje je k další návštěvě – zmíní se o něčem, na co se budou děti pro těšit.

Galajdová (2011, s. 111) uvádí ve své publikaci veliké množství canisterapeutických her, protože hra je podle ní důležitou součástí života a díky hře se psem se dá zapomenout na mnoho potíží a vyvolává nejenom dětem úsměv na tváři.

Aktivní hry: aport, různé stupně agility, tanec se psem, plazení se psem, básnička s pohybem

Klidné hry: psí pexeso, poznávání psích objektů, grafomotorické cvičení na psí téma, písnička o psech

Také v publikaci, jejíž autorem je sdružení PIAFA (2012, s. 48-99) najdeme dostatek praktických pomůcek pro realizaci canisterapie.

Konečné sestavení programu canisterapie je individuální, každý psovod si podle cílové skupiny volí sám činnosti a hry, které v zařízení použije.

4.4 Rizika spojená s canisterapií

Pokud chceme realizovat canisterapii, nebo naopak se jí zúčastnit coby klient, měli bychom si uvědomit následující rizika, které by se mohly během setkání objevit. Sdružení PIAFA (2012, s. 39-40) hlavní rizika, která by se mohla při realizaci vyskytnout uvedla.

Nevhodný výběr psa – je potřeba si uvědomit, že ne každý pes se hodí k realizaci canisterapie pro všechny skupiny klientů. Ke zvířeti musíme být maximálně vnímavý. Je-li unavený, vystresovaný nebo dokonce nemocný, canisterapii ukončíme dříve a předcházíme tak značným rizikám. Pes v tomto stavu nemusí reagovat obvyklým způsobem, potřebuje si odpočinout a ne pracovat. Zvířeti po skončení canisterapie bychom měli dopřát odreagování, odpočinek nebo procházku např. na louce, abychom předešli syndromu vyhoření.

Nevhodný výběr canisasistenta – terapeut by měl dodržovat určité zásady psychohygieny, aby předcházela také rozvoji syndromu vyhoření. V takovém případě by nebyl pro klienta přínosem, ba naopak by mu mohl ublížit.

Ublížení zvířeti – může se stát, že některé děti svým nečekaně rychlým jednáním mohou psovi nechtěně ublížit. Zvláště se jedná o afektivní výpady, prudké reakce zamířené na psa. Jen zcela výjimečně se může stát, že se zvíře při výkonu canisterapie zraní (pořezání tlapy při procházce, uklouznutí v zařízení apod.).

Neznalost anamnézy klienta – potřebujeme bezpodmínečně znát, abychom mohli přizpůsobit způsob komunikace apod.

Neznalost pedagogiky a psychologie – canisterapii se dnes věnuje velké množství dobrovolníků. Ač vykonávají jistě kvalitní práci, mohou se setkat se situací, na kterou nebudou znát díky nedostatečné znalosti pedagogiky a psychologie řešení.

Naprostou samozřejmostí, bez které by kontakt zvířete s klientem nebyl možný, je pravidelné očkování, odčervování a další potřebná veterinární péče.

Také Odendaal (2007, s. 144) se zabývá riziky spojenými s vykonáváním canisterapie. Podle něho je nutné splnit následující předpoklady k této činnosti:

- **Hygiena** – zvířata v kolektivu dětí mohou být vnímána jako narušení hygienických standardů. Hygienická opatření jsou ve své podstatě spíše preventivní a měla by spadat do obecných a standardních postupů používaných k udržení hygieny okolního prostředí.
- **Zoonózy** – jedná se o onemocnění přenosná ze zvířete na člověka, rizikům lze předcházet skutečností, že psi jsou pod neustálým veterinárním dohledem, jsou pravidelně odčervována, vakcinována a jsou dodržována základní hygienická pravidla.
- **Alergie** – zvířata mohou být nositeli alergenů, pokud je dítě alergické na zvíře, je použití při canisasistenci kontraproduktivní, je nutné vždy předem zjistit, zda dotyčné dítě netrpí alergií.
- **Zranění** – jedná se o náhodné pokousání psem, předcházet tomuto lze vhodným výběrem zvířete a jeho pečlivým výcvikem.

Praktická část

5. Metodika

Ve své bakalářské práci jsem navrhla projekt canisterapie určený pro děti předškolního věku. Sestavila jsem soubor aktivit, které korespondují s výchovně-vzdělávacími cíli předškolního vzdělávání. Činnosti na sebe plynule navazují a tvoří harmonický celek.

V každé aktivitě mého projektu je popsán její průběh, jsou zde vyobrazeny výchovně-vzdělávací cíle a stanovena rizika, která se mohou vyskytnout. Rovněž je zde vymezeno, o jaký typ hry se jedná, jaké pomůcky jsou k realizaci potřeba a časová dotace aktivity.

Metodický postup

Téma: canisterapie v MŠ

Doporučený věk dětí: 4-6 let

Počet dětí: maximálně 15 dětí

Forma: skupinová

Organizační rámec: prostorná herna, tělocvična

Motivace: motivace dětí k vykonávání aktivit bude určena přímou přítomností psa, který se činností bude účastnit společně s nimi

Hlavní výchovné a vzdělávací cíle:

- děti si rozvíjejí empatii a pečující postoj vůči zvířatům
- děti si zlepšují fyzické schopnosti a motorické dovednosti
- děti si procvičují komunikační dovednosti
- děti prožívají lepší emoční pohodu
- děti si zlepšují a podporují motivaci k učení

Denní harmonogram

Čas	Činnost
7:00 – 8:00	Příchod dětí do MŠ, volná hra
8:00 – 8:15	Ranní kruh – společné seznámení se psem
8:15 – 8:25	Básnička s pohybem
8:25 – 8:30	Hygiena
8:30 – 8:45	Svačina
8:45 – 8:50	Hygiena
8:50 – 9:00	Rozehřívací aktivita – povely
9:00 – 9:30	Hlavní aktivita – procházka se psem
9:30 – 9:40	Oddechová aktivita – relaxace
9:40 – 9:50	Závěrečná reflexe – rozloučení se psem
9:50 – 9:55	Hygiena
9:55 – 10:10	Příprava ven
10:10 – 11:10	Volná hra na zahradě
11:10 – 11:25	Příchod do MŠ
11:25 – 11:30	Hygiena
11:30 – 12:00	Oběd
12:00 – 12:15	Příprava na spánek
12:15 – 13:30	Polední spánek
13:30 – 13:45	Hygiena
13:45 – 14:15	Pracovní listy
14:15 – 14:20	Hygiena
14:20 – 14:35	Svačina
14:35 – 17:00	Volná hra (herna, zahrada), rozchod dětí

Tabulka 1: Denní harmonogram

6. Projekt

6.1 Společné seznámení se psem

(Ranní kruh)

Typ hry:

- kolektivní, relaxační

Časová dotace:

- 15 minut

Pomůcky:

- míček

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti si osvojují hrubou i jemnou motoriku při manipulaci s míčkem
- děti si osvojují koordinaci ruky a oka
- děti si zdokonalují prostorovou orientaci při posílání míčku
- děti si rozvíjejí fantazii při komunikaci se psem
- děti si rozvíjejí řečové schopnosti (vnímání, naslouchání)
- děti si zdokonalují komunikativní dovednosti
- děti si rozvíjejí kooperaci ve skupině
- děti umí udržet pozornost
- děti umí akceptovat psa
- děti si naplňují sociální kontakt se psem
- děti si zlepšují soustředění se na aktivitu
- děti si zlepšují ochotu spolupracovat

Rizika:

- děti nerespektují pravidla hry – hází míčkem, vyrušují, překřikují se
- děti se nevhodně chovají ke zvířeti, mají strach ze zvířete
- děti opakují věty po svých vrstevnících, neumí vymyslet něco svého
- špatná vizuomotorika
- emocionální nezralost

Průběh:

Všechny děti se společně posadí v herně do kroužku, uprostřed bude ležet pes. Učitelka vezme do ruky míček a vysvětlí dětem, že mluvit bude pouze ten, kdo ho bude držet. Ten, kdo bude mít slovo, má za úkol se představit, pozdravit psa a říct mu něco pěkného. Příklad: „Ahoj pejsku, jmenuji se Anička a líbí se mi tvůj kožíšek.“ Po představení míček pošle někomu dalšímu, musí si však dát pozor, aby předmět poslal po zemi, a přitom se vyhnul psovi.

6.2 Básnička s pohybem**Typ hry:**

- kolektivní, pohybová

Časová dotace:

- 10 minut

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti rozvíjejí své řečové schopnosti, správnou artikulaci, opakování a napodobování
- děti si osvojují hrubou a jemnou motoriku při pohybové básni
- děti se zdokonalují ve správné koordinaci těla
- děti si osvojují učení se nápodobou
- děti se zdokonalují v porozumění zvířatům
- děti umí sladit pohyb s básní
- děti si vylepší paměť při pohybové básni
- děti si zlepšují ochotu spolupracovat

Rizika:

- děti špatně artikulují
- děti neumí napodobit požadovaný pohyb
- děti odmítají spolupracovat

Průběh:

Děti vytvoří široký kroužek kolem ležícího psa. Následně se za asistence učitelky naučí krátkou básničku, kterou doprovodí i pohybem. Básnička je věnovaná zvířeti ležícímu uprostřed kruhu. Děti si báseň několikrát zopakují a ke konci lze vyzvat i pár dobrovolníků, kteří psovi báseň zarecitují samy.

Báseň:

<i>Toto je náš nový kamarád,</i>	<i>(ukazujeme směrem na psa)</i>
<i>dneska si s námi bude hrát.</i>	<i>(skáčeme na místě a tleskáme)</i>
<i>Ukáže nám, co vše umí,</i>	<i>(rukama uděláme velký oblouk)</i>
<i>snad nám také porozumí.</i>	<i>(ruce dáme na srdíčko)</i>
<i>(Jméno psa) se jmenuje,</i>	<i>(ukazujeme směrem na psa)</i>
<i>s námi se tu raduje.</i>	<i>(otočíme se na místě)</i>
<i>Tak se s námi pejsku bav,</i>	<i>(předkloníme se)</i>
<i>a zaštěkej, haf, haf, haf.</i>	<i>(skáčeme na místě)</i>

(Autorka: Markéta Sabolová)

6.3 Pověly

(rozproudění organismu)

Typ hry:

- kolektivní, pohybová

Časová dotace:

- 10 minut

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti si rozvíjejí hrubou motoriku a koordinaci při pohybové aktivitě
- děti se zdokonalují v udržení pozornosti a včasného zareagování na povel
- děti si rozvíjejí spolupráci ve skupině, osvojují si smysl pro kolektivnost
- děti správně vnímají prostorovou orientaci

- děti si vyzkouší hrát určitou roli při pohybové aktivitě

Rizika:

- děti se pohybují příliš zbrkle, vráží do sebe
- děti neumí včas zareagovat na slovní povel
- děti nespolupracují
- tělesná neobratnost
- děti vyrušují, překřikují aktivitu

Průběh:

Děti se volně pohybují po herně. Učitelka jim zřetelně zadává různé povely, jaké se běžně dávají psovi a děti daný povel předvádí. Povel je vždy ukončen slovem „volno“, při čemž děti se opět mohou volně pohybovat po prostoru a vyčkávat na nový povel. Zde pes pouze přihlíží na okraji herny a slouží jako motivace pro děti k vykonání aktivity.

Povely:

- *sedni* – děti si sednou na zem
- *lehni* – děti si lehnou na zem
- *dej pac* – děti se mezi sebou různě chytí za ruce
- *válej se* – děti válí sudy
- *tunel* – děti podlézají paní učitelce mezi nohama

6.4 Vycházka se psem

Typ hry:

- kolektivní, pohybová, situační

Časová dotace:

- 30 minut

Pomůcky:

- ustrojený pes (obojek, dvojvodítko)
- vyznačená dráha
- obrázky s povely

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti si rozšiřují prostorovou orientaci při procházení dráhy se psem přes psovoda
- děti si rozvíjejí hrubou motoriku při procházce se psem a závěrečném aportu míčku
- děti si rozvíjejí jemnou motoriku při úchopu dvojvodítka
- děti si rozvíjejí sociální kontakt se psem a dospělým
- děti jsou schopné vést psa přes psovoda
- děti si osvojují nové poznatky o zvířeti
- děti si osvojují gestikulaci se psem
- děti si rozvíjejí řečové schopnosti při dávání pokynů psovi
- děti umí rozlišit dané povely a správně je použít
- děti verbálně i neverbálně umí komunikovat se psem
- děti se umí chovat ke psovi s respektem
- děti si rozvíjejí vzájemnou důvěru se zvířetem
- děti si posilují odpovědnost ke zvířeti
- děti si rozvíjejí udržení pozornosti
- děti si zdokonalují schopnost vystřídat se při aktivitě

Rizika:

- strach ze zvířete
- děti nespolupracují při činnosti
- děti se špatně orientují po dráze
- neudržení pozornosti, nerespektování druhých, vyrušování
- tělesná neobratnost
- děti se agresivně prosazují
- emocionální nezralost
- špatné zacházení se psem

Průběh:

Jelikož si děti v rámci rozehrávací hry vyzkoušely některé psí povely, můžeme je nyní praktikovat na samotném psovi. Toho připravíme, navlékneme mu obojek a připneme vodítko (nejlépe dvojvodítko). V prostorné herně si následně připravíme jakousi dráhu, na které bude umístěno pár stanovišť s obrázkem vyjadřující některý povel, o kterém jsme

se v předchozí hře zmiňovali. Děti se postaví do řady a vyčkají až na ně přijde řada. Poté vždy každé dítě vyjde spolu se psem a vodičem psa po stanovištích a plní daný povel. Psovod přitom drží kratší část vodítka, dítě delší a zvíře jde mezi nimi. Na konci dráhy může dítě hodit psovi balónek, nebo mu dát kousek piškoty za odměnu, je-li na to zvíře vycvičeno. Při podávání pamlsku dbáme na to, aby dítě podalo piškotu na otevřené dlani a aby na poslední chvíli necuklo s rukou.

Děti samozřejmě do této činnosti nenutíme, můžeme jim nabídnout pouhé přihlížení, případně mohou jít na dráhu ve dvojicích.

6.5 Oddechová aktivita: Relaxace

Typ hry: kolektivní, relaxační

Časová dotace:

- 10 minut

Pomůcky:

- polštářek
- relaxační hudba

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti si uvolní svaly celého těla při relaxační aktivitě
- děti si rozšíří prostorovou orientaci a koordinaci při chození mezi svými vrstevníky
- děti si rozvíjejí jemnou motoriku při hlazení psa
- děti se umí chovat ke zvířeti s respektem
- děti si rozvíjejí empatické cítění
- děti si zlepšují sebeovládání
- děti si osvojují sociální vztahy ve skupině
- děti si osvojují neverbální komunikaci při relaxační činnosti
- děti se zdokonalují v koncentraci na aktivitu

Rizika:

- děti nespolupracují při relaxační činnosti (vyrušují)
- děti nevydrží relaxovat
- děti mají strach z tělesného kontaktu se psem
- špatné chování ke zvířeti

Průběh:

Děti se položí na koberci v herně na zem, mohou zavřít oči, vzít si oblíbený polštářek a za poslechu relaxační hudby odpočívají. Pes leží opodál a je také v klidu. Učitelka mezi dětmi tiše chodí, koho se jemně dotkne, ten si může jít potichu pohladit psa. Dítě, které bylo vybráno se poté dotkne jiného kamaráda a hra se opakuje. Učitelka dává pozor, aby byly vybrány všechny děti, případně do hry tiše vstoupí a navede dítě ke správnému kamarádovi.

6.6 Rozloučení se psem – Reflexe

Typ hry: kolektivní, relaxační

Časová dotace:

- 10 minut

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti si rozvíjejí své řečové schopnosti, obohatí si slovní zásobu
- děti si rozvíjejí komunikativnost
- děti umí vyjádřit své vlastní pocity a emoce
- děti si osvojují spolupráci ve skupině
- děti si rozvíjejí schopnost naslouchat druhým

Rizika:

- děti nespolupracují ve skupině
- odmítají sdělit své vlastní dojmy
- děti vyrušují, překřikují se navzájem

Průběh:

Na závěr setkání si děti, učitelka, psůvodič i pes sednou společně do kroužku, kde proběhne shrnutí celého dopoledního programu. Děti se mohou vyjádřit, co se jim dnes líbilo, proč tomu tak bylo, a naopak, co se dětem nelíbilo. Zeptáme se jich, co pro ně bylo obtížné a co u jednotlivých aktivit prožívaly. Nakonec se děti rozloučí s psůvodičem a jeho psem a slíbí si, že „pejsek“ určitě přijde děti do školky zase navštívit.

6.7 Pracovní list – Odpolední program

Typ hry: relaxační

Časová dotace:

- 30 minut

Pomůcky:

- pracovní listy
- pastelky

Výchovně-vzdělávací cíle:

- děti si procvičují grafomotoriku, jemnou motoriku při úchopu tužky
- děti si zdokonalují zrakové vnímání při řešení pracovních listů
- děti si rozvíjejí prostorovou orientaci a představivost
- děti si upevňují laterální, procvičují si paměť při řešení pracovního listu

Rizika:

- děti špatně drží v ruce tužku, pastelku
- nevyhraněná laterální
- špatné smyslové vnímání a prostorová orientace
- děti nejeví zájem o odpolední aktivitu

Průběh:

Dětem připravíme k dispozici pracovní listy navazující na dopolední téma. Materiály volíme adekvátně k jejich věku a schopnostem.

7. Reflexe

Datum realizace: 31. 3. 2017

Místo realizace: Mateřská škola Chudíř, Chudíř 16, 294 45 Jabkenice

Účastníci canisterapie: canisasistentka Katka, canisterapeutický pes Majk, cvičná učitelka, autorka bakalářské práce, fotograf

Veškerý fotografický materiál byl pořízen se souhlasem zúčastněných nebo jejich zákonných zástupců.

Do mateřské školy jsem se ráno dostavila asi půl hodiny před příjezdem psovoda se psem, chtěla jsem se s dětmi nejprve osobně seznámit. Byla jsem plna očekávání, jelikož jsem dosud žádnou zkušenost s vedením canisterapie neměla. Sedly jsme si s dětmi do kroužku a na mnou předem připravené lepící štítky jsem postupně za asistence dětí psala, jak se které dítě jmenuje. Děti nadšeně spolupracovaly a moc se jim líbilo lepit si štítek popsaný svým jménem na tričko. Přišlo mi důležité oslovovat hned ze začátku děti správným křestním jménem. Přítomno bylo 9 dívek a 3 chlapci ve věku 3-5 let.

Společné seznámení se psem

S dětmi jsem se před příchodem psa posadila v herně do kroužku. Na dětech byla znát značná netrpělivost a bylo vidět, jak se na příchod psíka těší. Po příchodu canisasistentky se psem do místnosti děti zpozornily. Majitelka psa Katka přinesla psa – bišonka jménem Majk v přenosné přepravce. Vysvětlila dětem, že pejsek považuje přepravku za svoji postýlku a cítí se v ní bezpečně a také v ní rád odpočívá. Následovalo společné seznamování se zvířetem. Katka

Obrázek 6: Canisasistent se psem, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017

nejdříve dětem řekla pár informací o psovi – jak se jmenuje, jak je starý, jakou má povahu a co má nejvíc rád (piškoty). Ukázala také několik triků s pejskem a předvedla, jak zvíře skvěle reaguje na povely a co všechno umí. Pes byl velice čilý a aktivní, a tak chvíli trvalo, než se mezi dětmi uklidnil. Katka poté umístila psa doprostřed kroužku a dala povel: „zůstaň“. Děti si následně mezi sebou posílaly míček a postupně se pejskovi Majkovi představovaly. Trochu větší problém nastal při vymýšlení toho, co se dítěti na psovi líbí. Děti se často po sobě opakovaly, a tak si pejsek několikrát vyslechl, jak je velmi roztomilý. Dívky i chlapci byli velmi ohleduplní a dávali pozor, aby sedícího psa míčkem neohrozili.

Básnička s pohybem

Děti zůstaly v širokém kroužku kolem ležícího psa. Iniciativu jsem převzala já a snažila jsem se naučit je krátkou básničku, kterou jsem doprovázela pohybem. Děti aktivně spolupracovaly a opakovaly po mně předváděné pohyby. Obzvláště děvčata básničku hned uměla. Pes měl v klidu ležet uprostřed kroužku, ale vzhledem k jeho agilitě se Katka snažila udržet jeho pozornost pamlsky, a tak byla báseň zpestřena několika nečekanými psími ukázkami triků. Nakonec celou básničku i s doprovodnými pohyby jsme všichni zarecitovali společně.

Obrázek 7: Hra dětí se psem, MŠ Chudiř, 31. 3. 2017

Povely

Následovala aktivita, která byla skutečně potřeba. Pes byl zatím na chvíli za asistence Katky umístěn do přepravky kvůli odpočinku. Děti se potřebovaly protáhnout, a tak se na moje pokyny začaly volně pohybovat po herně. Používala jsem povely, které se běžně psovi dávají: sedni, lehni, dej pac, válej se apod. Děti vše nadšeně plnily a bylo nutné koordinovat jejich pohyby kvůli bezpečnosti. Aktivita proběhla v naprostém pořádku a děti byly k sobě vzájemně ohleduplné. Myslím, že aktivity, kde se děti vžívají do určitých rolí, jsou jedny z těch nejoblíbenějších.

Obrázek 9: Předvádění cviku, podlézání, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017

Obrázek 8: Předvádění cviku, skok, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017

Společné cviky se psem

Děti si opět sedly do kroužku a přivítaly ve svém středu trochu odpočinutého psa. Pro zklidnění všech přítomných začala Katka dětem vysvětlovat, co je to canisasistence, kde všude ji lze provádět a kam pejsek Majk za dětmi chodí. Předvedla opět některé psí triky a poté se již děti postavily do řady a jedno po druhém si něco se psem vyzkoušely. Podle původního záměru jsem měla pro děti připravenou dráhu s dvěma stanovišti, kde měly za pomoci psovoda plnit se psem daný povel. Ale vzhledem k tomu, že pro realizaci canisterapie jsem nakonec zvolila jiného psa, než bylo v plánu a Majk ukázal ve školce opravdu nepřehledné množství povelů, shodla jsem se s Katkou na tom, že bude nejlepší, když si každé dítě vždy vybere samo povel, který si následně s Majkem vyzkouší. Katka mi také sdělila, že Majk se cítí na vodítku nejistý, proto byly následné povely vykonávány bez této psí pomůcky.

Opět byla aktivnější děvčátka, chlapci stáli poněkud v pozadí, jeden si dokonce začal hrát s autíčkem. Pes Majk při aktivitě poslouchal na slovo a s radostí plnil dětská přání. Jedna dívka si dokonce vymyslela nový cvik, který dle Katky psík nikdy nezkoušel. Jednalo se o podlézání pokrčených nohou v sedě. Majk cvik však zvládl na výbornou. Nejvíce se dle mého ale líbila aktivita, kterou jsem vymyslela spontánně. Jedná se o to, kdy děti stojí těsně za sebou a pod jejich rozkročenými nohami pejsek probíhá jako tunelem. Na závěr si děti „tunelem“ vyzkoušely také proběhnout. Ke všem povelům a aktivitám byl pes pozitivně motivován, tedy pochvalou nebo pamlskem.

Obrázek 11: Aktivita dětí, MŠ Chudiř, 31. 3. 2017

Obrázek 10: Aktivita dětí se psem, MŠ Chudiř, 31. 3. 2017

Relaxace

K této činnosti byla v místnosti puštěna relaxační hudba, která měla za cíl zklidnit organismus a uvolnit svaly celého těla. Děti se poslušně položily na zem a měly za úkol zavřít oči a relaxovat. Dle očekávání však byly děti rozrušené a celou dobu měly oči dokořán a sledovaly, co se děje kolem. Na Majkovi již bylo znát, že by bylo dobré aktivity s dětmi ukončit, působil neklidně a vzhledem k teplu, co zrovna venku panovalo, byl nejvyšší čas pustit ho ven, aby se proběhnul. Činnost jsem tedy poněkud zkrátila. Oslovila jsem děti jedno po druhém, aby si šly pohladit Majka a zároveň se rozloučit. Děti tedy k psovi chodily každý zvlášť a po rozloučení se šly vždy znovu položit zpátky na zem.

Rozloučení se psem

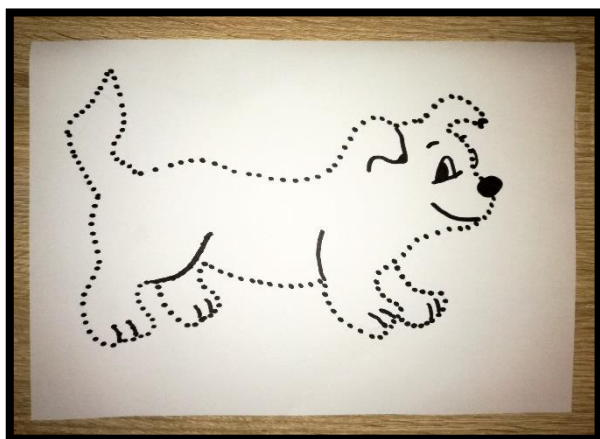
Na závěr jsem si s dětmi a Majkem udělala společnou fotografii jako vzpomínku na dnešní dopoledne. Katka poté umístila psa do přepravky, aby odpočíval, namotivovala děti k další návštěvě, převzala si dárky v podobě psích pamlsků a rozloučila se. Poté jsem se s dětmi znovu posadila do kroužku a nastala diskuse a rozhovor, zda se jim dnešní dopoledne líbilo. Snažila jsem se získat zpětnou vazbu. Děti se začaly překřikovat a volaly radostně „anoooo“.

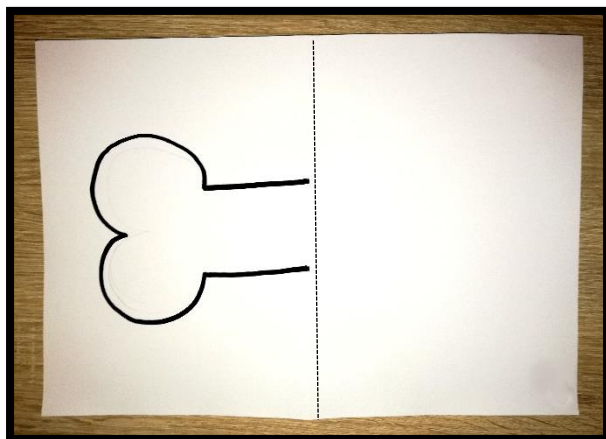
Obrázek 12: Společná fotografie, MŠ Chudíř, 31. 3. 2017

Pracovní listy

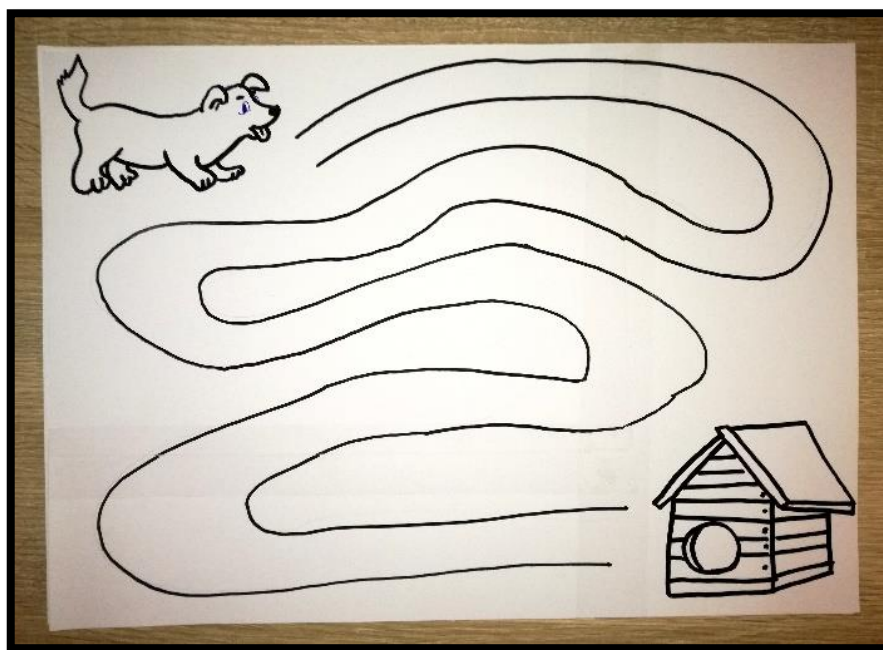
Pro děti jsem měla k dispozici mnou vyrobené pracovní listy, které jsem přivezla ráno s sebou. Vzhledem k tomu, že jsem v této mateřské škole byla pouze na návštěvě a za jedině dopoledne se vše nedalo stihnout, pracovní listy jsem nechala učitelce, aby je dle svého uvážení a podle časových možností odpoledne s dětmi mohla využít. Jednalo se o procvičování grafomotoriky na téma pes. Vytvořila jsem si tři pracovní listy, každý trochu jiné obtížnosti, vzhledem k věkově smíšené třídě.

Obrázek 15: Pracovní list, grafomotorické cvičení

Obrázek 14: Pracovní list, grafomotorické cvičení

Obrázek 13: Pracovní list, grafomotorické cvičení

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem zpracovala téma Canisterapie a její využití v předškolním zařízení.

V teoretické části byla popsána etologie psa, jeho původ a domestikace. Dále jsem se zaměřila na canisterapii, kde jsem pomocí odborné literatury vymezila obecnou charakteristiku a specifika terapie. Poměrnou část své práci jsem věnovala dětem předškolního věku, jejich vývojovým etapám. Na závěr jsem se zaměřila přímo na canisterapii v období věku předškolního dítěte, vypsala jsem základní zásady, cíle a rizika spojená s touto aktivitou.

V praktické části jsem vytvořila dopolední výchovně vzdělávací program canisterapie určený dětem v mateřské škole. Domluvila jsem se poté s konkrétní venkovskou předškolní institucí na datu a možném čase jeho zrealizování a svůj vytvořený projekt jsem uskutečnila.

Myšlenku a záměr uplatnit canisterapii v předškolním zařízení hodnotím jako zdařilou a prospěšnou. Děti byly po mé realizaci činností za pomoci psa aktivní, komunikativní, veselé, nerady se s čtyřnohým společníkem loučily. Učitelky hodnotily předvedený program kladně, aktivity byly originální, pestré a přímo na místě došlo k domluvě k pokračování další spolupráce.

Moje bakalářská práce by rovněž mohla posloužit jako zdroj inspirace pro další mateřské školy, které nejsou s canisterapií obeznámeny a mohla by dát podnět k tomu, aby se v předškolních zařízeních začaly aktivity se psem více využívat.

Seznam použitých zdrojů

DOSTÁL, J., 1995. *Chov psů*. České Budějovice: DONA.

ISBN 80-85463-58-X

GALAJDOVÁ, L., 1999. *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*. 1. vyd. Praha:

Grada.

ISBN 80-7169-789-3

GALAJDOVÁ, L., 2011. *Canisterapie – pes lékařem lidské duše*. 1. vyd. Praha: Portál.

ISBN 978-80-7367-879-1

KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B., 2010. *Předškolní a primární pedagogika*. 2. vyd.

Praha: Portál.

ISBN 978-80-7367-828-9

KRUMLOVSKÁ, O., 2015. *Tajemná duše zvířat a jak ovlivňují člověka*. 1. vyd. Praha:

Bondy.

ISBN 978-80-88073-05-5

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd.

Praha: Grada.

ISBN 978-80-247-1284-0

MATĚJČEK, Z., 2003. *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál.

ISBN 80-7178-853-8

MATĚJČEK, Z., 2011. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. aktual. a uprav.

vyd. Praha: Portál.

ISBN 978-80-262-0000-0

MERTIN, V., 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přeprac. vyd.

Praha: Portál.

ISBN 978-80-7367-627-8

MULLER, O., 2007. *Terapie ve speciální pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Pa-

lackého.

ISBN 80-244-1075-3

NERANDŽIČ, Z., 2006. *Animoterapie aneb jak nás zvířata umí léčit*. 1. vyd. Praha: Albatros

ISBN 80-00-01809-8

ODENDAAL, J., 2007. *Zvířata a naše mentální zdraví*. 1. vyd. Praha: Brázda.

ISBN 978-80-209-0356-3

RŮŽIČKA, J., 1996. *Pes k obraně osob a ochraně majetku*. České Budějovice: DONA.

ISBN 80-85463-76-8

SDRUŽENÍ PIAFA, STANČÍKOVÁ, M., ŠABATOVÁ, J., 2012. *Canisterapie v teorii a praxi*. 1. vyd. Opava: Foto-gregor.

ISBN 978-80-87731-00-0

SUCHÁNKOVÁ, E., 2014. *Hra a její využití*. 1. vyd. Praha: Portál.

ISBN 978-80-262-0698-9

VELEMÍNSKÝ, M., 2007. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: DONA.

ISBN 978-80-7322-109-6

TVRDÁ, A., Metodika pes-asistent. In: *ELVAhelp* [online]. 2014 [vid 1. 4. 2017].

Dostupné z: <http://elvahelp.cz/wp-content/uploads/2015/11/metodika-elvahelp-1.pdf>